

ДОДАТОК ДО ГАЗЕТИ

ВОЛЯ!
НОВА
 НЕЗАЛЕЖНА
 ГАЗЕТА **ДОБА**

КОРЕНІ

ч.1. ТРАВЕНЬ

Михайло Косів

ІСТОРІЯ УТВОРЕННЯ З.У.Н.Р.

/хроніка, документи, коментарі/

В одній статті неможливо відтворити весь хід політичної і збройної боротьби українців за свою національну державу в 1918-1919 рр. /оповідь довелось б почати, принаймні, з передодня 1-ї світової війни/, тому почнемо з цього моменту: 18 жовтня 1918р. у Львові в малому залі Народного Дому зібралася Українська національна Рада, що діяла тут від 1914р. Приїхали з Відня всі українські політичні партії і члени палати, до наради долучилися греко-католицькі єпископи, по три представники основних галицьких партій: Національно-Демократичної, Радикальної, Соціал-Демократичної, три представники від студентства. Обговорювалося питання: що робити галичанам у новій політичній обстановці? На нараді зіштовхнулися два стратегічні напрямки:

1. дальша співпраця з Австрією й утворення української держави в рамках австрійської федерації.

2. приєднання західноукраїнських земель до Української Народної Республіки, що вже рік існувала на східноукраїнських землях. Другий напрямок відстоювали тільки представники соціал-демократів і студентства, тому вони залишилися в меншості.

На другий день, 19 жовтня, у великому залі Народного Дому зібралася Конституанта /проголошення конституційних засад/ Української Національної Ради, на якій була зачитана й затверджена резолюція, вироблена попереднього дня. На всій етнографічній українській території Східної Галичини проголошувалася українська держава, але водночас вирішено було домогтися визнання цієї резолюції /тобто підтвердження державності/ австрійським урядом. Чимало присутніх з таким вирішенням справи української державності не погоджувалось. "До України!" - це клич, думка і воля багатьох.

Євген Петрушевич був обраний президентом УН-Ради. Рада створила три комісії: виконавчу у Відні під керівництвом Петрушевича, організаційну у Краю під керівництвом Костя Левицького, комісію для утвердження української державності на Буковині на чолі з Омеляном Поповичем.

20 жовтня на площі св.Кристини обидва табори проголосили прихильно свої принципи утворення української держави. Від імені більшості Національної Ради промовляв і зачитував резолюцію від 19 жовтня Кость Левицький. Від імені опозиції - Семен Вітик. Важке враження справила на присутніх неузгодженість між політичними партіями у таку вирішальну хвилину.

Представники Української Національної Ради /переважно старші за віком/, які ніяк не могли позбутися свого австрофільства, вели у Відні пере-

говори з урядом Австрійської держави, якої практично вже не існувало. Боялися виглядати "бунтівниками", тому прагнули дарованої свободи. Тим часом орієнтація на мирні парламентські методи державного будівництва, коли кругом панував воєнний хаос і все вирішувалося зброєю, поставила національну Раду поза межами подій у найвирішальніший момент історії. Це 31 жовтня делегація Ради була на прийомі у намісника Галичини графа Луїна і домогалася передачі влади в руки Української національної Ради, та намісник не погодився.

Тодішню байдужість провідних галицьких політиків до подій на Великій Україні можна пояснити багатовіковим кордоном на Збручі, що призвів до відчуження двох частин єдинокровного народу, та все ж вона викликає подив. Адже тут уже існувала національна держава. Байдуже поки що - ретельно чи республіканська, але ж - незалежна. Держава, до якої тяжила гуртова думка всього трудового народу. Хіба не можна було збагнути, що будувати дві українські держави - на східних і на західних землях - сил не вистачить, а головне: навіщо? Означе, ані організація українських депутатів у Відні, ані Парламентарна Репрезентація, ані, потім, Національна Рада не вважали за потрібне нав'язати контакти з урядом України, ніхто з українців - послів австрійського парламенту /а саме вони тоді розлили основну політику/, не поїхав навіть до Києва, щоб орієнтуватися: що там робиться - в тій нашій самостійній Україні?

Тим часом хід подій у Львові і всьому краю готували не професійні політики, а члени Української Військової Організації, створеної у першій половині вересня 1918р. на основі віденського революційного військового гуртка, що діяв з 31 травня 1917р. Це переважно нижчі і середні офіцерські чини з українців, що служили в австрійській армії та війську Українських Січових Стрільців. Організація утворила з-поміж себе Центральний військовий Комітет, який приступив до підготовки збройного повстання у Львові. Головою Комітету став сотник УСС Дмитро Вітовський /стрілецьке військо перебувало тоді на Буковині, Вітовський тільки час від часу приїжджав до Львова, практичним опрацюванням плану займалися сотник О.Кузьма, поручники Д.Паліїв, І.Рудницький, Л.Огоновський та ін./.

"Головним завданням було, - пише Д.Паліїв, - цілий край пов'язати нитками організації з централей, а в першу чергу ті місцевості, в яких були розміщені українські частини, а далі все більші міста. Вкінці зв'язатися з тими українськими частинами, що стояли поза межами краю. Треба було починати від самого початку. У розпорядженні Комітету не було навіть точних даних про розміщення військ. Тому перші гінці чи кур'єри їздили просто на розвідку. Брак військового центру при політичній репрезентації і наша загальна короткозорість виступили на нас чимраз тяжче. Могли сидіти в тому часі у Львові не люди, а генії, і вони за 10 днів не були б зробили того, що заведено за пів року, а хоч би від часу революції в к.Росії і в Україні. Не нормальний, а просто фізичний біль опановує людину при споминах з тих часів. Яким легким коштам могло бути інакше і як, не мав, ставлося. Як мало зусиль потресувало покласти наріз Галицької України в тому часі при будівненні своєї держави, якої до нього не мала притосовуватися. Вірно прислів'я про пізніх Іванів... З кожним днем настрої серед нас ставали чимраз більш хвилюючі -

ми. Засідання ЦВК відбувалося майже кожного дня. до організаційного реферату /засідань - М.К./ я винаймав дві кімнати в Народній Гостинниці і там вів працю, вже не зважаючи надто на конспіро в а н і с т ь. Просто не було змоги звертати на це увагу".

31 жовтня 1918р./четвер/ ранішні газети принесли звістку, що 1 листопада до Львова приїжджає Польська Ліквідаційна Комісія, яка має першій і від австрійського намісника владу над цілим краєм /Польща вже проголосила себе незалежною державою/. Речинець випав. Гаятися не можна було. Того ж дня о-19 год. у великому /шкільному/ залі Народного Дому на другому поверсі, вікна якого були позатулювані шкільними географічними мапами, зібрався на останню нараду Український Військовий і Комітет. Крім членів Комітету на засіданні були присутні й ті старшини, які мали виконувати план збройного повстання /всього близько 40 чоловік/. Д.Вітовський звернувся до присутніх з промовою, у якій сказав: "Як цієї ночі ми не візьмемо Львова, то завтра його візьмуть поляки. Наша честь вимагає, щоб ми перші взяли владу в краї, хоч би навіть прийшлося зараз її втратити". Надії на успіх було небагато - адже сили українського війська у Львові були кількісно незначними. Як згадує сотник О.Кузьма, Д.Вітовський, користуючись австрійськими військовими картами Львова, пояснював план усієї операції. "...старшини діставали від Вітовського точний план роззорошення і осади Львова українськими військами. Координати завдання він розп'яв тим способом, що велів встати старшинам, які належали до певної касарні, найстарших рангом призначував комендантами, відчитував з карток, скільки там є українських воїнів і обчислював, скільки ще їм треба старшин. Тих старшин мали дібрати собі з-поміж учасників наради. Кожній частині визначав об'єкти, які мали "осадити". Учасник наради М.Савинський продовжує: "Охотники знаходилися негрізно та сходилися до свого нового коменданта, не перешкоджаючи нарадам..."

Наприкінці наради Д.Вітовський сказав, що в разі невдачі треба відступити на схід і зоріятися в містечку Красне. Віднині всі присутні і їхні військові частини належать до Української Армії. Центральний Військовий Комітет був переіменований

1. УКРАЇНСЬКИЙ СІЧОВИЙ СТІЛЕЦЬ ІЗ 1914р. 2. СТАРШИНА УСС ІЗ 1917р. 3. РЯДОВИК (ПІХОТИНЕЦЬ) І 4. СТАРШИНА КІННОТИ УГА. 5. СТАРШИНА АРМІЇ УНР ЗА ЦЕНТРАЛЬНОЇ РАДИ. 6. ЗА ДИРЕКТОРІЇ.

на Українську Генеральну Команду. Початок повстання призначено на 4 годину досвіта. Погода приспала пильність противника: над Львовом сіялась затишна осіння мжичка, що переходила часами в холодний дощ. Готових до акції переводу, тобто тих, на яких можна було з певністю розраховувати, було близько 2.500 воїнів /утамнічених у конкретні справи - кілька десятків/.

Після наради всі старшини розійшлися додому, щоб дещо відпочити і в призначений час прибути до своїх частин. У залі Народного Дому залишилися лише ті командири, які не мали у Львові своїх частин. Вони утворили перший склад генерального штабу для керівництва оперативними діями і зв'язку. Це сотники Дмитро Вітовський, Осип Кузьма, Сень Горук, поручники Петро Бубела, Богдан Ігнатович, Ілько Цюкан, Дмитро Палій.

За кілька годин до ранку без кровопролиття були зайняті й роззорені всі казарми, розташовані в місті, чимало з них були майже наполовину

укомплектовані з поляків, зайнято всі стратегічні об'єкти /будинки селму, військова комендатура, поштове управління, пошта, вокзали, банки, склади з продовольством і зброєю, Цитадель/. Солдати й офіцери чеської, угорської національності без спротиву складали зброю, заявляли про свій нейтралітет й виявляли готовність виїхати до себе додому. Цісарський намісник граф Гуйн та військовий комендант генерал Шейффер відмовилися добровільно передати владу українським повстанцям, тому були взяті під домашній арешт. Над ратушею і будинком намісництва замайоріли синьо-жовті прапори. Ранок 1 листопада видався сірим, похмурим і вологим від нічного дощу. Але на душі в жменьки українського війська було свято. Цивільне населення, виїхавши на вулиці, було шоковане зміною обстановки в місті: синьо-жовтими прапорами, українською військовою патрульною службою на вулицях. О 7 год. сотник Вітовський склав рапорт голові Української Національної Ради К.Левицькому про те, що українське військо зайняло місто.

Сотник О.Кузьма згадує про чин Першого Листопада: "Цілий переворот відбувся зовсім спокійно і без проливу крові, явище в історії революційних актів дуже рідке. Не інтерновано також жодної людини, нікого не арештовано, не закрито ні одної польської газети. Як далеко посувалася українська самовпевненість, видно з того, що дозволено кілька годин трамваєм курсувати, щоб тільки публіка не нарікала. А коли Вітовському, якого Національна Рада зробила вже отаманом, доніс один очевидець, що до косяголу св.Блазавети польські студенти носять під плащами поховану амуніцію, а польські панночки з навантаженими валізами опішають до косяголу Марії Магдалини, він заявив рішучо:

- Ми перейняли владу у Львові не на те, щоб з населенням війну починати. Ми війни не хочемо. Наше завдання завести і держати лад."

3 листопада до Львова з Чернівців почали прибувати УСС, та запізнення на два дні коштувало дуже дорого".

Наведено ще кілька свідчень учасників цих подій: "Чин 1 Листопада - символ невмирущої ідеї, що її осягнення з об'єктивної точки зору здавалося нездійсненним, але при наявності патріотизму, безмежної любові до свого народу став здійснюваним". /Хорунжий УГА М.Дем'янух/.

"Довгі століття боролися галицькі українці, щоб відзискати волю і свою державу, і аж Першолистопадовий Чин dokonав цього. Коли б українці були того Першого Листопада не зголосилися по своє, поляки були б мали повне право твердити, що це їх земля". /Підхорунжий М.Гуцуляк/.

"Значення Листопадового Чину величезне, впрост епохальне. Його збройний виступ у Львові відновив і закріпив в українському народі світли традицію лицарського духа з княжих і козацьких часів та перетворив у чин леліану в серці нації державницьку ідею. Він дигнув націю з тоївжної зневіри й апатії та став джерелом творчої сили, що дала народові Українську Галицьку Армію, що започаткувала добу наших визвольних змагань..."

Листопадовий Зрив був не тільки мілітарним, але і психологічним зривом, бо він знищив серед нашого народу духа рабства, що його виплекали й віками підтримували польські та австрійські окупанти."

Листопадовий Чин та його державний акт проголошення самостійної Західної Української Народної Республіки має незаперечне значення загальної національної історичної події, бо саме Перший Листопад був тим душевним фундаментом, що створив передумови для акту 22 січня 1919 року, який остаточно вирішив з'єднання всіх українських земель в одну Соборну Українську Державу. Без Першого Листопаду не було б Соборності, тої найважливішої легітимності, якої вже ніяка ворожа акція не в силі унезажити". /Сотник О.Станімір/.

Остання оцінка з статті професора М.Чуба - того із США: "Перший Листопад 1918 року":

"Хоч поляки зуміли збройно опанувати Галичину, хоч 1923р. Рада Амбасадорів признала її право на цю територію, хоч влада Української Народної Республіки, зиневолена безвихідним положенням, підписала варшавську угоду з поляками, якою виз-

наде незаінтересовання Галичиною, справа ця залишилася неполадною міжнародною справою в політично-моральному розумінні, і тільки це дало змогу Сталінові остаточно прилучити Україну до Радянської України. Обопільним переселенням людності "роз'язано" шістьсотлітній спір між Польщею та Україною за західноукраїнські землі саме в тому часі, коли поляки готувалися гучно до святкування шістьсотліття прилучення Львова до Польщі".

Таким чином, повстання 1 листопада 1918 року було тією подією, яка пов'язала перервану нитку української історії в Галичині, визначила її дальший /у тому числі й нинішній/ розвиток.

Того ж дня, 1 листопада, у п'ятницю, були видані відозви "До населення міста Львова" та "Український Народе!", а 5 листопада звернення "Українські воїни!" і ще одна програмна декларація й "Український Народе!", в якій викладено основи соціально-політичного устрою держави.

9 листопада Українська Національна Рада створила офіційний уряд республіки - "Державний Секретаріат, який очолив Кость Левицький, 13 листопада були затверджені конституційні основи новоствореної держави "Тимчасовий Основний Закон", згідно з яким вона одержала назву: Західно-Українська Народна Республіка. Гербом держави став затверджений Золотий Лев на синьому тлі /згодом єдиним гербом об'єднаної держави став державний знак Володимира Великого - тризуб/, а прапор залишався традиційний: блакитно-жовтий. В Західній Україні почалися політичні перетворення на новій соціально-політичній основі.

Національним меншостям держави - полякам, євреям, німцям було запропоновано вислати своїх представників до уряду ЗУНР. Уже в першому державному акті молодого української національної держави - резолюції від 19 жовтня - говорилося: "Взивається всі національні меншості... при сім жидів признаємо за окрему національність, щоби уконституувалися і негайно вислали своїх представників і в до Української Національної Ради в скількох, відповідаючи числу їх населення /пункт III/. Ця позиція уряду ЗУНР була неохотною. Вона підтверджувалася і в "Тимчасовому Основному Законі" держави, і в "Проекті Основ державного устрою Галицької Республіки", виробленому урядом ЗУНР і запропонованому найвищій Раді та Лізі націй 30 квітня 1921 року. Більше того, в останньому документі уряд ЗУНР пішов ще далі по шляху інтернаціоналізації й демократизації свого політичного устрою. Так, зокрема, в статті III "Державні народності" /в статті 3 сказано: "В Галицькій Республіці визнається отсі три народності: українська, далі польська і жидівська. Вони користуються рівними правами на області публічного життя. Прочі народності в державі творять національні меншості, та їх права і охорону запоручує конституція". І ще в статті VI, статті 10: "Новостворена Державна Рада вибирає з поміж послів Державної Ради і 4-х віцепрезидентів. Президент Державної Ради має бути української національності. Шонайменше один віцепрезидент має бути польської і один - жидівської народності".

У статті IX "Національні права" /в статті 22 конституції, що "школи народні і середні мають бути зорганізовані в міру потреби, зокрема для всіх трьох головних національностей, та наука в сих школах маєтсья подаватися у матірній мові учеників", в статті 23, що "внутрішньою мовою урядовою для всіх державних урядів Галицької Республіки є мова Українська", що урядниками і службовцями в Галицькій Республіці можуть бути іменовані лише горожане держави, що володіють найменше двома мовами національностей держави" /тобто українською і польською або українською і єврейською/.

Можна цитувати ще і ще в такому дусі, але й сказаного досить, аби категорично заперечити обвинувачення уряду ЗУНР в буржуазному націоналізмі. Такі обвинувачення не відповідають дійсності, засновані на політичному кон'юктурництві, і є, по суті, грубим перекрученням нашої національної історії. Кому і навіщо потрібні такі бальшівки - відомо. Політика ЗУНР від самого початку й до кінця ґрунтувалася на основі людяності і поваги до всіх націй, була спрямована на захист національних інтересів усіх народів, які проживали на землях За-

хідної України. Про це свідчить і такий козасомовний факт: у складі Української Галицької Армії за волю і незалежність ЗУНР мужньо бився "Львівський курінь" і корпусу УГА, сформований у червні 1919 року в Тернополі з добровольців єврейської національності за починим поручника Соломона Лейнберга, який і став командиром цього куреня. Курінь прославив себе у багатьох боях з польською окупаційною армією генерала Галлера. Єврей-стрілець мав за що захищати ЗУНР: вона була і їхньою національною державою. Що стосується політичних свобод громадян ЗУНР, то вони в статті IV "Тимчасового Основного Закону" гарантувалися таким чином: "Права влади іменем Західно-Української Народної Республіки виконує весь її народ через своє представництво, вибране на основі загального, рівного, безпосереднього тайного і пропорційного права голосування...". Ну скажіть: чим це положення відрізняється від нашого й нинішнього прагнення передати всю владу Радам? Серед політичних свобод громадян гарантувалася недоторканість особи, "права улаждувати збори та організовувати товариства" /на це не потрібно було окремого дозволу - а оскільки вони лише не порушували законів держави/, кожен

7. Кіннотник Армії УНР. 8. Старшина СС. 9-10. Рядовики СС. 11. Старшина з часів Української Держави.

громадянин мав право висказувати прилюдно свої гадки та погляди за поміччю слова, друку чи представлення в образах. Преса не була "піддана" цензури або обмежена системою концесійного і т. д. ін. Зважте, все це гарантувалося не в мирні, спокійні часи, а в час воєнного та політичного штибу. Це дає нам підстави назвати ЗУНР справді народною, справді демократичною республікою.

Щодо всього комплексу, політичних та соціально-економічних перетворень, проголошуваних урядом цієї держави, то тут варто навести уривок із його маніфестів-звернень до українського народу, виданих 1 і 5 листопада 1918 року: "Український Народе! Голосимо тобі вість про твоє визволення з віковичної неволі. Віднині ти господар своєї землі, вільний горожанин Української Держави.

У створеній тобою державі не буде поневолення нації нацією, не сміє бути панування одних та економічно сильніших над біднішими та економічно слабшими. В Українській Державі всі горожане без різниці мови, віри, роду, стану чи статі будуть справді рівні перед законом, а наскрізь демократичний лад, оснований на загальнім, рівнім, безпосереднім, таємним і пропорційним виборчим праві... забезпечити верховний голос у державі демосові, масам робочого народу. Український парламент, що вибереться і збереться, як тільки край успокоїться, проведе справедливу земельну реформу, силою якої земля великих земельних діопереїде у власність малоземельних і безземельних. Робітниче законодавство забезпечить робітникам 8-годинний робочий день, дасть безпеку на старість, повну охорону праці."

Тобто маніфест проголошував народомладя, встановлював національну та соціальну рівність та справедливість. Вказувався конкретний шлях до рівності й справедливості, що пролягав через скасування поміщицького землеволодіння і передачу землі у власність малоземельним і безземельним селянам. Чим не соціалістична революція на селі? Уряд

ЗУНР обрав собі своє опіку залізничці, пошту, телеграф, які "особливо мають бути оберігані". Натомість у її документах нічого не мовиться про експропріацію заводів і заводів та передачу їх у розпорядження робітників, але ж бо і соціалістична революція, яка проголосила гасло "заводи, заводи - робітникам", так і не виконала досі свого гасла. Тепер от, привівши село до обезселявання, позбавивши робітників реальних прав і можливостей впливати що-небудь на своєму заводі чи фабриці, об'ємся із непосильним поки що завданням: повернути їм особливому почуття господаря. Як свідчить світова практика, найвищою економічного розвитку сягли якраз ті держави, які нічого і ні в кого не експропріували, нічого не руйнували, а розвивалися еволюційними методами, ввели боротьбу за інтереси робітництва мирними, парламентськими засобами, страйковим боротьбою. Політичний устрій ЗУНР становив собою ідеальну модель сучасної європейської демократичної правової держави. Нині ми тільки можемо уявляти / за аналогією до інших розвинених європейських держав /, яких верховин економічного добробуту, національно-політичних свобод ми сягли б, якщо ця держава не була анексована іноземними інтервентами.

Чи не найважливішим політичним актом ЗУНР, який не втратив своєї державної вагомості і по сей день, є "Акт злуки" ЗУНР і УНР. Об'єднання західних і східних земель України в єдину соборну національну державу було одним із найважливіших стратегічних завдань листопадової революції та державного будівництва того часу. Уже через місяць після Листопадового Чину, 1 грудня 1918 року у Хастові укладено "передвступний" договір між Радою державних Секретарів ЗУНР та Директорією УНР про "маючу наступну злуку обох українських держав в одну державу єдину". На засіданні 3 січня 1919 року Українська національна Рада в Станіславові, куди переїхав увесь апарат уряду, одностайно прийняла ухвалу про об'єднання /злуку/ ЗУНР та УНР.

Наводимо її текст повністю:

"Українська Національна Рада, виконуючи право самоозначення Українського народу, проголошує торжественно з'єднання з нинішнім днем Західно-Української Народної Республіки з Українською Народною Республікою в одну одноцільну суверену Народну Республіку.

Зміряючись до найскорішого переведення сей злуки, Українська Національна Рада затверджує передвступний договір про злуку, заключений між Західно-Українською Народною Республікою дня 1 грудня 1918 року у Хастові та поручає Державному Секретаріатові негайно розпочати переговори з київським правительством для офіціалізування договору про злуку.

До часу, коли зберуться установчі збори з'єднаних Республік, законодавчу владу на території сушної Західно-Української Народної Республіки виконує Українська Національна Рада.

До того ж самого часу цивільну і військову адміністрацію на згаданій території веде Державний Секретаріат, установлений Українською Національною Радою як її виконуючий орган.

За Виділ Української Національної Ради

др.Горбачевський, др.Петрушевич

Після прийняття цієї ухвали, 22 січня 1919р. в Києві на площі собору св.Софії відбувся церемоніал урочистого проголошення Акту Злуки. Директорія УНР узаконила цей акт своїм окремим Універсалом:

"В імені Української Народної Республіки проголоси Директорія цілому українському народові велику подію в історії нашої української землі.

Дня 3 січня 1919р. в м.Станіславові Українська Національна Рада Західно-Української Народної Республіки як представниця волі всіх українців Австро-Угорщини і як найвищий законодавчий їх орган святотно проголосила з'єднання Західно-Української Народної Республіки з української придніпрянською Народною Республікою в одну суверену Народну Республіку.

Витавчи з великою радістю сей історичний крок наших західних братів, Директорія Української Народної Республіки рішила прийняти до відома се з'єднання і ввести його в життя згідно з умо-

вами, які означені в ухвалі Української Національної Ради з дня 3 січня 1919 року.

Від нині воедино зливаються століттями відірвані одна від одної частини єдиної України, Західно-Українська Народна Республіка /Галичина, Буковина й Угорська Русь/ і Наддніпрянська Велика Україна. Здійснилися віковічні мрії, якими жили і за які вмирали кращі сини України. Від нині є єдина незалежна Українська Народна Республіка. Від нині український нарід, увільнений могутим поривом своїх власних сил, має тепер змогу з'єдинити всі змагання своїх синів для утворення нероздільної незалежної української держави на добро і щастя робочого люду.

Голова Директорії: В.Винниченко,

Члени: Швеш, Петлюра, Андрієвський, Макаренко."

Щоденна соціалістична селянська газета "Народна Воля", що виходила тоді в Києві, у своєму випуску за 24 січня 1919 року так описувала ці події у статті "Свято об'єднання України": "В середу, 22 січня, столиця України м.Київ святкував величезне свято, а саме: з'єднання західної Української Народної Республіки з Наддніпрянською Українською Народною Республікою в одну суверену Республіку та роковини проголошення самостійності України. 77 листопада 1917р. у Києві була проголошена Українська Народна Республіка, яка перебувала у федеративних зв'язках з Російською Республікою. 22 січня 1918 року, внаслідок дальшого розвитку подій, Українська Центральна Рада /уряд УНР/ проголосила повну самостійність і незалежність України."

По всіх установах, школах, підприємствах, як державних, так і приватних, в цей день праця не проводилася. Ціле місто було декоративно прикрашено килимами та національними українськими прапорами /цікаво зазначити, що в багатьох містах розвішався біло-синій, який мав теж означати український національний прапор!/. Взагалі можна сказати, що ціле місто було більш удекороване, ніж під час з'їзду Директорії до Києва. З 10 год.ранку на Софійський майдан почали сходитись республіканські війська - січові стрільці, які становляться шпалерами на площі. До середини площі мало-помалу починають сходитись різні Установи, школи та Українські товариства... Розпорядком цього свята М.Садовським одержуються різні вказівки щодо займання тої чи іншої установи свого місця. О 11 годині прийшла Рада Міністрів, а за нею весь Дипломатичний корпус та Депутати Трудового Конгресу з Наддніпрянської України. За цей час з'явилися депутати на конгрес з Галичини та Угорської України з послом М.Цегельським на чолі. За декілька хвилин чути гучні вигуки "Слава", якими нарід вітає Директорію.

Свято відкриває посол Західної Української Народної Республіки М.Цегельський, який, звертаючись до Директорії, прочитав таку грамоту Української Національної Ради Галичини, Буковини та Угорської України. Далі, після кількох вступних звертків-привітань, був зачитаний текст "Акту Злуки". ЗУНР отримала статут західної Області Української Народної Республіки /ЗУНР/.

Ось такі документи були вироблені й затверджені законними, повноправними урядами ЗУНР та УНР у січні 1919 року, так розгорталися події навколо ратифікації цих документів, такими було наше національне свято соборності українських земель, на довгі століття розірваних, розшатованих чужинцями. Чому ж ми досі комусь на догоду намагаємося вдавати, що ані цих юридично правових документів, ані подій, що розгорталися навколо їх затвердження, ані цього найвеличнішого свята соборності України у нас, в історії народу нашого, взагалі не було? Мовби-то нам геть паморочки відойшло! То хто ж ми після цього - нормальні, цивілізовані люди чи "раби, подножки, грізнь Москви, варшавське сміття", які неодмінно мусять бігати за коліснями чужої історії і чекати, як, на який лад хтось "історію нашу нам розкаже"?

Для чого, з якою метою вимазувалася з історії України дата 22 січня 1919 року зерез уже не викликає сумніву: аби вивістити роль т.зв. "золотого вересня" 1939 року. Що ж робити в такому разі нам, українцям Галичини тепер, коли в усьому

світі, а несподівано і на II з'їзді народних депутатів Верховної Ради СРСР, Пакт Молотова-Ріббентропа і таємний додатковий протокол до нього від 23 серпня 1939 року засуджені як незаконні і антиморальні за міжнародним правом, такі, що мають агресивний характер щодо третіх країн і спричинилися до їх анексії? Визнавши це, що робити нам, спитати С? Повернути Західну Україну Польщі? Ні! У вересні 1939 року український народ не вирішував сам своєї долі. Як записав тоді у щоденнику безпосередній учасник подій, письменник і кінорежисер Олександр Довженко, "доля народу була вирішена без нього самого", повторне примусове сталінське "возз'єднання" 1939 року обійшлося Західній Україні втратою 10% місцевого населення - ув'язненого, розстріляного, замордованого нещасливими, звирячими тортурами в тюрмах, депортованого до Сибіру. Приєднання частини західноукраїнських земель до Радянської України в складі СРСР було побічним результатом політичних комбінацій і воєнних дій двох агресорів. У другому і третьому пунктах таємного додаткового протоколу від 23 серпня 1939 року, підписаного в Москві Молотовим і Ріббентропом, західноукраїнські землі виявилися "у сфері інтересів СРСР". Події, що розгорнулися у вересні 1939 року, реалізували ці інтереси: Західна Україна, окупована в 1919 році польськими, була в 1939 році анексована СРСР. У пакті немає жодного натяку на возз'єднання, там фігурують терміни "сфери впливу", "інтереси сторін", "політичні перетворення" і т.д., тобто терміни, які мають суто агресивний характер. Та у нас було своє, наше, тридично і морально законне возз'єднання. Адже кожен народ, згідно з міжнародними правовими нормами, зокрема статуту ООН, Загальною декларацією прав людини, Декларацією про надання незалежності колоніальним країнам і народам, Міжнародним Пактом про громадянські і політичні права та ін., має право на свою соборність. Тому сьогодні повертаємося до справедливої наукової оцінки того періоду коли український народ не був об'єктом чийось політичних маніпуляцій, а сам виступав творцем /суб'єктом/ своєї власної історії, своєї долі.

Так от: 22 січня 1919 року уряди УНР і ЗУНР, держав, створених волевищенням найширших верств українського народу, держав, які володіли всіма prerogativami і атрибутами державності і були визнані на міжнародному рівні, ці уряди проголосили 22 січня 1919р. на майдані біля собору св.Софії у Києві акт Злуки двох державних утворень України, законних представниками яких вони були. Цей день і є національним святом соборності /возз'єднання/ українського народу Наддніпрянщини й Наддністрянщини. Звідси й починається наша єдність. Битерти її з пам'яті вже були не змогли події наступних місяців, років, десятиліть, хоч були вони здебільшого трагічними й несприятливими для України. І все ж народ, який хоч раз в історії скуштував своєї державної самостійності, невідлучності, вже ніколи не забуде смак волі і буде знов і знов прагнути до неї і при найменшому проблиску надії сприятливих обставин.

...За короткий час в умовах війни, саботажу чужоземних службовців та катастрофічної нестачі кваліфікованих національних кадрів уряди УНР і ЗУНР налагодили роботу держапарату, створили боєздатну армію. Звісно, чимало рішень їхніх урядів мали незакінчений характер, були тимчасовими, зумовленими факторами війни. Остаточно вирішувати майбутнє державного та суспільного устрою держави соборної Української Народної Республіки мали Всеукраїнські Установчі Збори. Подиву гідне -так, саме подивувачня і пошани, а не критики чи кпини те, як наші тодішні політичні лідери уловали на силу Закон, Правди, Справедливості, як часто вживали слово "лад", вважачи, що довести його в державі можна не силою диктатури, а через взаємне порозуміння, згоду, всенародні референдуми й волевиявлення, себто через демократичні суспільні механізми. Чи не від Запорізької Християнської Республіки це у нас в крові, у нашій психології -адже козацтво також намагалося усе вирішувати гуртом, радою, а не розбосом купки авантюристів?

Уже в перший день свого існування молода держава ЗУНР була втягнена у війну з поляками, які в Австрійській імперії належала майже вся ад-

міністративна влада на українських землях Галичини. Не позбулися вони колоніальних зазіхань на ці землі й тепер. ЗУНР проголосила свою владу на всіх західноукраїнських етнографічних теренах, але забезпечити виконання цього свого законного права не мала сили. Довговічна розчленованість міжчужими державами - одна з найбільших історичних кривд українського народу - і тут зіграла свою фатальну роль. Розірвані поміж сусідами, віками пригноблені, придавлені, знівечені духовно, українці не могли раптово піднятися до розуміння своєї політичної ваги, зрештою - історичного призначення на цій Землі, до розуміння того, що вони живуть у цивілізованому світі, а тому мають не лише право, але й святий обов'язок збудувати свою незалежну національну державу, у якій були б зібрані всі етнографічні землі України і що цю державу треба захищати ціною життя або смерті. Що право кожного народу на самовизначення - це основа основ міжнародних правових відносин у світі.

Дуже скоро стала відчутною кількісна перевага польських загонів, які швидко поповнювалися з міського населення, тоді як українське військо змогло дістати допомогу навколишніх сил та країн

12. СТАРШИНА (В ЛІТНЬОМУ ОДЯГУ) І 13. РЯДОВИК
ФАБОТИ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ. 14. СИНЬОЖУПАНИК.
15. СІРОЖУПАНИК. 16. ЧОРНОШЛИЧНИК. 17. УКРАЇНСЬКИЙ ПОВСТАНЕЦЬ (ВОЛОДИМИР-ВОЛИНСЬКИЙ)

не одразу. До того ж українські жовніри-селяни Погано орієнтувалися в місті на одміну від польських бойовиків. Долю львівських боїв вирішила сильна підмога, що надійшла полякам з Черемиси. У ніч з 21 на 22 листопада головний комендант українського війська полковник Інат Степанів дав наказ залишити Львів. Уряд ЗУНР перебрався до Станіславова /тепер Івано-Франківськ/. Надалі протягом 8 місяців польсько-український фронт проходив по всій Галичині. Озброєний і оснащений державами Антанти польський армії генерала Галлера героїчно протистояли частини Української Галицької Армії, який нізвідки було поповнювати запаси зброї, боеприпасів, амуніції. Сили були нерівні. Врешті, неминучим стало рішення уряду ЗУНР про перехід УГА за Збруч на допомогу УНР, що й сталося 16-18 липня 1919 року.

Настрої, з якими УГА залишала вкриту стрілецькими могилами, окуповану ворогом рідну землю, найкраще висловлює стрілецька пісня:

...Ой, так й закурили Стрільці Січові,

Як Збруч-річку переходили:

Що стільки народу впало за свободу -

Встояти не було сили...

Встояти справді не було сили, хоч десятки тисяч стрілецьких могил відкрили землю України. Та, як говорив колись філософ Ніцше, "воскресать лишь там, де є могили". Цей вислів треба розуміти у двох значеннях. Тільки той народ, який на вітер боротьби за свою волю і державну незалежність приніс у жертву життя найкращих своїх синів, нації, достойний бути вільним. І тільки той народ, який пам'ятає про ці жертви, який шанує свої могили, здатний відроджуватися знову й знову, підніматися на нову боротьбу, заявляти про своє природне право жити вільно.

Який же народ у світі виспівав такі пісні, у яких його рідна земля виступає в образі ізраненої воєнними лихоліттями рідні /"землю зорали гармати"/, засіяної кулями, білим тілом і кістками бі-

лими зволоченою? Скораз розбитої, сплюндрованої могили став у поезії Шевченка уособленням самої України. Ми і сьогодні стоїмо над розритими, сплюндрованими могилами українських Січових Стрільців з витертою пам'яттю про їхнє життя, боротьбу, спрону, за яку вони віддали своє молоде життя, бо ті, хто хотів перетворити нас у німців, безсловесних рабів, хто хотів відіорати нашу пам'ять, аби остаточно відіорати в нас нашу землю, перш за все

із сатанинською заповзливістю руйнували могили, спалювали і нищили бібліотеки й архіви. І в нас не стало сили, щоб відстояти, принаймні, стрілецькі могили. Простіть нам за те, хлопці. Сьогодні ми відновлюємо і ваші могили, і вашу славу. Бо тільки вона одна — СЛАВА — в історичній концепції Шевченка, є тією могутньою константою, яка здатна воскресити Україну.

Січень, 1989.

ЛИЦАРІ ВІЗВОЛЬНИХ ЗМАГАНЬ

Ф. ЧЕРНИК

А. ВОЄВІДКА

Вір невичерпної енергії, незломного характеру, чесноти, завзяття. Його приклад очайдушною відваги, відречення самого себе й своєї рідні для досра справи, — гідні до наслідування всього нашого громадянства. Не було бою, де не рішали про перемогу його гармати. В критичній хвилині, бачив кожний піхотинець, кожний... кавалерист нашої бригади одну наліку — Воєвідка!

Він гнав на спіненому коні попереду. Тісно затиснена шапка на голові — орлиний зір, влядений у далечинь. Рвалася під копитами земля, герли рови гарматні колеса, серед хуртовини шаліло пекло.

На бік, на бік! Падають люди, падають коні, блискають вогнем гарматні наші. Рвуться знаряди, клекотять громи...

А він стоїть непорушно серед граду куль — кермус вогнем. Вибухи, блискавки розривів — мішається земля з кров'ю, падають скошені ворожі ряди.

Гей, то не піхота, ані кавалерія, а то наша слава — артилерія... Та на того воляцькою смертю на полі бою, а вбив його в щільному радунку більшовицький комісар-жид. Забрав у нього убитого коня і 150 карбованців... Стільки надбав

чесний отаман! Його дивне призначення — герой, якого не бралися кулі, який стільки разів заглядав смерті в очі, гине з руки більшовицького бандита!

Селяни Придніпровського Поділля гідно вшанували пам'ять галицького отамана. Похоронили його на могилі, а гроб завітчали червоною калиною. Стрільці ХІ бригади зловили комісара, пімстили смерть воєвідки, розірвавши його на шматки...

Імя Черник — відоме в усій Україні. В його честь називали пробовні частини, в його честь окрашували панцирники на пострах ворогів, на відвагу своїм.

Гарний з вигляду — гарніший ще душою лицар, краса й гордість нашого війська. Як молодий орел злетів з верхів і розтрощив груди об скалу. І як те горде пір'я посипалась його слава! Черник! Черник!

Оспівали воєнні піснярі піснями, стрільці казками: про хоружого Черника, що його кулі не беруться, що в його руках скоростріл диставав чортівську міць; клав гори трупів, хоч не ставало куль.

В тихі вечори, в любі задумі співали й мріяли про казочного лицаря. Мріяли стрільці в окопах, мріяли в затишку дівчата.

Так — Черник був воляк і лицар! Бережани, Лисоня, Дикі Лани, широка слава українських Січових Стрільців — це Черник. А ті часи, коли то у Східній Україні горстка Січових Стрільців кинулась в очайдушний бій із залізними полками німців, з московською навалом.

Черемогли! Бо йшли з віром, йшли з Черником... І пішла приказка: не було б Черника — не бути й Петлюрі!

Впав у бій під Мотовилівкою поцілений кулем в саму грудь. Смерть гідна героя.

Хто бачив похорони Черника — не побачить таких ані царських ані княжих. Товпи народу, тисячі вояків й грізні непереможні полки Січових Стрільців, що йшли перед домовиною — самі, без отамана, бо його несли в труні.

Похорони Черника над Дніпром у т.зв. "Царському Саді". Звіти ширше його дух понад Дніпром, а слава по всій Україні.

/З журналу "Шлях молоді. Календар для доросту на 1937 рік"./

Ви знаєте кілька то по наших селах живе таких людей, що насправду не знати чим вони й своїм життям від звірини відрізняються. От прагнуть, щоб мати що з'їсти, випити, чи закурити, живуть з дня на день не розуміючи, нащо вони на світі, а про нарід свій, про своїх ближніх чи навіть про власну освіту й гідність, не дбають і не хочуть чути. Вони не знають ніякого громадянського обов'язку в житті, а це найважливіша прикмета, що відрізняє людину від тварини.

Ми вкажемо вам три такі головні обов'язки, що їх ціле життя треба вірно сповнювати. Перший і найважливіший із них це:

БУДЬТЕ ВІРНІ БОГУ І СВОЙОМУ НАРОДОВІ.

Вірність Богу.

Ота природа, що серед неї живете, й вава душа, що оживляє смертне тіло, що в кожній речі шукатиме причини й цілі — каже вам велике слово правди про Бога. Природа всесвіту й природа вашого власного "Я" каже вам, що є один Бог, що все сотворив і всім керує.

рмує — і що той Бог, це найвище добро й ціля кожного чоловіка.

Будьте христианами не з імени, але з найглибшого переконання.

Шануйте всі добра, що їх маєте від Бога, особливо честь, народність, рідний обряд і здоров'я.

Бог допустить не раз велике злочинство й пам'ятайте, що перемога злязалежить від вашої мужності.

Бог не раз схоже вас випробувати; будьте витривалі й майте велику надію.

Бережіть Христову правду не тільки в своєму серці, але й у прилюдному житті — і бороніть її перед усіма ворогами. Пам'ятайте, що ворог Христа — це ворог ваш і вашого Народу.

Любіть своїх братів, як Христос полюбив, що й душу кавав покласти за своїх ближніх.

Тісно сплітається з вірністю Богові:

ВІРНІСТЬ НАРОДОВІ.

Нарід — це велике і святе слово. Є він у вас самих. Він у вас самих. Він живе в душах і крові ваших і батьків ваших, і тих, що після вас прийдуть.

ЯКІ МАЄТЕ БУТИ В ЖИТТІЮ ?

Він дзень у вашому слові й піснях, красується у звичаях і ноші вашій. Він залятий у землі, яку оре, в долининах і дугах квітучих та лісах дрімучих. Через нього говорять до вас із могил давні рицарі наші, що за нього боролися й умирали, письменники, митці й поети, що в своїх творах звеличували. Через нього пам'ятатимуть колись про вас ваші діти й нащадки.

Чи ж може бути краща, солодша думка, що де і хто ви не були б, чи убогий пастух на полонині, чи газдівський син, чи наймичка в дворі, чи службовець у кооперативі, то всюди можете в кожній хвилині життя і в кожному викину вашім працювати, відчувати і змагатися спільно з одним великим сім'ям цілого Українського Народу.

То ж на правду варто жити для Народу й не може бути щасливішого людського життя, як у вірній службі для Нього.

Недавно тому, в осені 1921 р., підняла була Українська Армія повстанчий зимовий похід проти большевиків, щоб визволити Україну від московського наїздника. Та замала була їх сила і, хоч усі боролися як герої, мусіли відступати перед червоними ордами. Тоді під містечком Базаром на Волині захопили вороги 359 козаків і старшин. Казали викопати велику могилу й зігнали з усіх сторін селян дивитися, як большевики карають тих, що боряться за Україну. Скасовані, обдерті козаки йшли гордо й поважно на смерть. На них націлили скоростріли, а один большевицький комісар обіцяв, що хто з козаків покається і відречеться боротьби за Україну, того помилують. Та тоді за усіх них відповів козак Щербак, що вони смерті не бояться, України не відречуться та вірять їх помстити колись Український Нарід. Козаки кликнули "Слава" і співаючи "Ще не вмерла Україна"... славно загинули.

ПОМАГАЙТЕ ДРУГИМ!

Давні рицарі, що хоробро боролися за християнську віру та захищали рідні країни від ворогів, мали ще обов'язок помагати сиротам і вбогим удовам, хворим та гнобленим своїм братам і сестрам по народі. Від них перейняли були цей обов'язок наші пластуни.

ПОВИНУЙТЕСЯ СВОЇМ ПРОВІДНИКАМ!

Вже славний Гетьман Мазепа казав колись, що українці :

... незгодю всі пропали,
самі себе завоювали...

Від найдавніших часів, аж до нині, все тільки через негоду й некарність пропадала наша справа. Колись наші князі воювали між собою, забували про те, що добро цілого народу мусить стояти над особистими справами — і дали можливість ордам зруйнувати державу Володимира Великого. Потім, за козащини, нарід не повинувася гетьманам — і в висліді настала в Україні "Белика Руїна".

А недавно : було безліч отаманів, які воявали з Москвою на власну руку. Забули вони, що про силу народу рішає єдність і послух. Щоб ви вміли наказувати, мусите сперш навчитися слухати.

БУДЬТЕ СЛОВНІ!

Раз даного слова не ломіть ніколи, хоч би як вам не раз тяжко було його дотримати! Беріть собі у цій приклад із римського лицаря Регула, що жив ще 250 років перед Христом і провадив війну з ворогами Риму Картагінцями. Його військом побито, а він сам дігався в полон. Тоді Картагінці дали його до Риму, аби намовити своїх земля-

здачі й узяти від нього слово, що він вернеться. Регуль поїхав до Риму, але замість заохочувати до здачі, заохочував своїх земляків до дальшої боротьби. І хоч знав, що його за те певна смерть чекає, вернув до картагінців, щоб тільки дотримати даного слова. Його справді там замучено. Зате його слова аж донині лишилися.

БУДЬТЕ СОВІСНІ!

Як зобов'язаетесь, щоб виконати, виконайте як найкраще. До кожної праці, чи власної господарської, чи то громадянської, беріться з охотою і запалом : все доведіть її до кінця, хоч би й які вам перешкоди й труднощі доведеться побороти.

БУДЬТЕ ТОЧНІ!

Ви найкраще знаєте, кільки то часу тратають усі на селі тому, що ніхто нічого в час не робить. Заповіджені які сходи, вистава, чи концерт, то звичайно люди довше сходяться і чекають, як радять чи слухають. Не давайте на себе чекати, все приходьте і робіть на час і других пильнуйте, щоб не спізнилися.

БУДЬТЕ КАРНІ!

Якщо коли-небудь дістанете від народних провідників, чи від вибраних вами виділів товариств який наказ, то виконайте його безоглядно! Не дайте себе втягнути в партійні сварки й роздори, нарід мусить бути в єдності й згоді. Ніколи не поступайте своєвольно — з грецька : анархічно — в громадських справах, все дойте, щоб кожний ваш учинок і слово були в спільності й карності для добра цілого народу.

БУДЬТЕ ОЩАДНІ!

Не витрачайте марно ні гроша, ні часу! Нарідають не раз, що нема звідкіль взяти гроша на книжки, часописи, чи на громадянські цілі. А почисліть лише, кільки грошей іде на всякі видатки, як напр. на вські "моди" у дівчат, чи тютюн у хлопців.

ШАНУЙТЕ ВЛАСНУ Й ЧУЖУ ГІДНІСТЬ

Шануйте старших від вас віком і заслужених, відноситесь по дружньому до товаришів, але також не давайте ніде понизити зашої особистості і національної гідності. Вимагайте, щоб і до вас відносилися чесно, а тим, що вас чи рід ваш обиджають, давайте з місця тверду відправу й оминайте їх, як заразу.

БУДЬТЕ ЗРІВНОВАЖЕНІ!

ЗНАЧИТЬ : заки щось зробите, все спокійно та бистро застановіться, що з того вийде. Не дайте над собою ніколи запанувати страху, чи безрозумному гнітові, спори між собою поладжуйте по доброму, по товариському, а на обиду відповідайте твердо й рішуче, але спокійно й із надумом.

БУДЬТЕ ЗАВЖДИ ДОБРОЇ ГАДКИ Й ВІДВАЖНІ!

Не впадайте ніколи у смуток і зневіру. Весело й сміливо поборюйте всякі життєві клопоти й труднощі, а над усе будьте відважні.

Як князь Святослав Хоробрий боровся тому тисячу років із Візантією, великі полчища греків і болгар обступили його невелике військо. Єже здавалося, що загибель нашої певна, та Святослав кликнув тоді до своїх воєнів : не соромімся Землі Української! Радше поляжимо тут кістками всі, бо мертві сорому не знають! Загріті його відвагою, зібрали вірні дружинники всі сили й поборили багато численніших ворогів.

„НЕ ЗЛОМИМО СВОЇХ ПРИСЯГ“

(Короткий нарис „Українського пласту“)

Початок Українського Пласту /УП/ припадає на жовтень 1911/12. Деякі публіцисти звязують повстання його надто тісно з повстанням англійського скавтингу, заложеного ген. Бойден-Поеллем у 1908р. безперечно деякі дрібниці діяльності організації вживані на планах англійського скавтингу. Але загально виховний а навіть організаційний план УП — є українсько своєрідний. Вже генеза обох цих організацій є інша. Англійський скавтинг зродився з потреби „консервувачі“, він бажав у анг. молоді задержати ціх організацій і цінності англійської раси, що вона їх здавна мала, а які почали серед нових подій у неї затрачуватися. Укр. Пласт виріс знову з потреби приділити українській молоді таку цінність, добути для Нації такі цінності, які ця молодь і Нація були затратили в довгих літах неволі. До цих українських потреб уложено цілу діяльність УП-у, і його організаційні потреби. Англійський скавтинг навязував свою діяльність до візців Трансвалю, Буснідо і т.п. УП-у до лицарства княжого і козацького віку. Сама назва „Пласт“ походить від козаків-запорожців і кубанців.

УП до війни розвинувся буїно серед нашої середньошкольної молоді Галичини. Перший підручник зладив Д-р О. Тисовський п.з. „Пласт“ в 1912 р. Центральний УП-у містився тоді при Т-ві „Сокилі“ у Львові. Головою був до 1924 р. проф. Д-р О. Тисовський. Першим пластовим часописом був „Пластовий табір“ при „Вістях з Запорожжя“.

В 1914 р. в рдн УСС пішли не тільки перші організатори УП-у проф. Іван Чмола і проф. Петро Франко, але й вихована УП-ом молодь. Визначніші з них: сотн. Федь Черник, Олена Степанівна, сотн. Осип Яримович, полк. Роман Сушко й інші. В 1914 — 1917 р.р. діяльність у занятій москалями Галичині припинено. В 1917 р. Д-р О. Тисовський відновляв УП в Галичині і піддав його в 1918 р. під опіку Укр. Краєв. Т-ва Опіки над Молодо у Львові. По польсько-українській війні відновлено УП в Галичині знову. УП понови, але вперто починає поширюватися зразу на загаль української молоді середньошкольної й високошкольної. В 1920 — 1930 р.р. це була найповажніша організація серед тої молоді. Але рівночасно чимраз більше поширюється УП на ремісничу молоді з згодою на селянську. УП на Придніпрянщині почав розвиватися в р.р. 1917 — 1920, але дальший його розвиток припинили большевики. Організатори його як Яремченко і Слабчинко опинилися на еміграції.

На Волині УП розвивався легально як секція „Просвіти“ в 1923—1928 р.р., організуючи головню молодь сільську в т.зв. „селоопласті“. „Стрича“ волинських пластунів/ок/ в 1928 р. в лісах коло м. Александрії зібрала кількасот молоді, 90% сільської. В 1930 р. було ще в пластових таборах у Галичині кількадесят пластунів/ок/ з Волині.

На Закарпатті повстав і розвивався УП завдяки проф. Леонідові Бачинському. Цей Пласт є самоуправною частиною чехословацького скавтингу. Має нині кількадесят куренів, головню по початкових і середніх школах.

На еміграції перші гуртки повстали вже зараз по війні, але спільний, об'єднаний осередок т.зв. Союз Укр. Пласт. Емігрантів, повстав в 1929 р. у Празі. Об'єднує він нині кільканадцять пластвідділів по різних містах Європи й Північній Америці. Трохи поширився УП й на Буковині серед середньої й вищошкольної молоді.

Та найкраще розвивався УП до 1930 р. в Галичині, особливо від 1924 р. /1-ий Верх. Пласт. Зглад коли то до проводу прийшли вже не тільки старші працівники-педагоги але й ст. пластуни, виховані змалку в УП. В 1930 р. числив УП стокількадесят

відділів у самій Галичині. Розбудовано пресу: „Може життя“, місячник для молоді: „Пластовий Шлях“, двомісячник для проводу: вид. т-ва „Вогні“ й „Іскра“, що видавали не тільки пластові підручники але й твори красною письменства. Окрім цього був цілий ряд журналів і видань окремих куренів і уладів. Фінанси УП стоять кріпко завдяки заробіткам молоді і допомозі старшого громадянства. В 1929 р. заложено для економічного виховання молоді кооп. „Пласт“, в 1926 р. побудовано табір на Соколі, в 1930 р. почато будову оселі на Остодорі, зібрано кілька тисяч доларів на будову Пластового Дому у Львові.

Особливо визначився УП в охороні могил борців за Волю України. Могили на львівських кладовищах Миківці, Клячці, Лисоні й т.п. знайшли перших сторожів і впорядків у пластових куренях. УП став навіть першим почесним членом Т-ва „Охорони Воєнних Могил“. В мандрівництві й таборуванні має досі УП серед української суспільності рекорд. Нпр. у 1930 р. було кількадесят мандрівок і кільканадцять сталих таборів, через які перейшли тисячі молоді.

Поруч цих успіхів УП поклав перед українською суспільністю найкращий свій успіх а саме: чисельний уже досі кадр своїх вихованців, що вийшовши вже з віку молоді, стали одними з кращих працівників і борців за національні цінності й ідеали. На всіх ділянках нашого громадянського життя ми їх видимо, й усюди вносять вони свою ідейну, безкорисну, вмілу працю поруч із розмахом і муравлиною впертістю, тямлячи завжди на свою давню пластову присягу на службу Богу й Батьківщині, на ідеологію лицарського пластового закону. УП зростає серед боротьби із чужими силами. Ідеологічно чужі організації м. ін. і політичні партії посягали на вплив на УП, на зміну його ідеологічних основ, на зміну його виховного systemu. Укр. пластові відділи розв'язувано, проти проводу ведено нерозбірливу кампанію, але УП не вгинався ніколи, тільки піднімав боротьбу в ім'я добра Нації й виходив побідно. Найсильніший удар упав на нього в 1930 році, коли то в Польщі заборонено йому вести свою діяльність. Та ідеї УП в Галичині не заперли, противно, традиція його жива й тверда. Вона ввійшла в ряд організацій і товариств, які частинно або вповні ставть на ґрунт пластової виховної системи й ідеології, яка між іншим гласить:

... Плекати му силу і тіла і ума,
Щоб нарід мій вольний, могутий раз став,
Щоб тиха й невольничка дума замовкла,
А гордо щоб спів наш лунав...

/з пластової присяги/

/з журналу „Шлях молоді. Календар для поросту на 1937 рік“./

КОЖНИЙ ЧОЛОВІК, ЩО ВИЙДЕ З УКРАЇНИ, КОЖНИЙ ГРІШ, ВИТРАЧЕНИЙ НЕ НА УКРАЇНСЬКУ СПРАВУ, КОЖНЕ СЛОВО, СКАЗАНЕ НЕ ПО-УКРАЇНСЬКИ — Є ВИДАТОК З УКРАЇНСЬКОЇ СКАРЕНИЦІ, ЯКИЙ НІ ЗВІДКИ УКРАЇНІ НЕ ЗВЕРНЕТЬСЯ.

Михайло ДРАГОМАНІВ

КОЛИ ЗНАДТО ДОВГО НАДУМЕМОСЯ, ЯК ПОЧАТИ НАШУ ПРАЦЮ, НАЙЧАСТІШЕ ПОРА ДО ЦІЄЇ ПРАЦІ ПРОМИНЕ.

КВІНТИЛІАН

УПОРЯДКУВАЛА РЕДКОЛЕГІЯ „НОВОЇ ДРЕВІ“

НАША АДРЕСА: 290014, ЛЬВІВ, ВУЛ. ЛЕНІНА, 208/1